

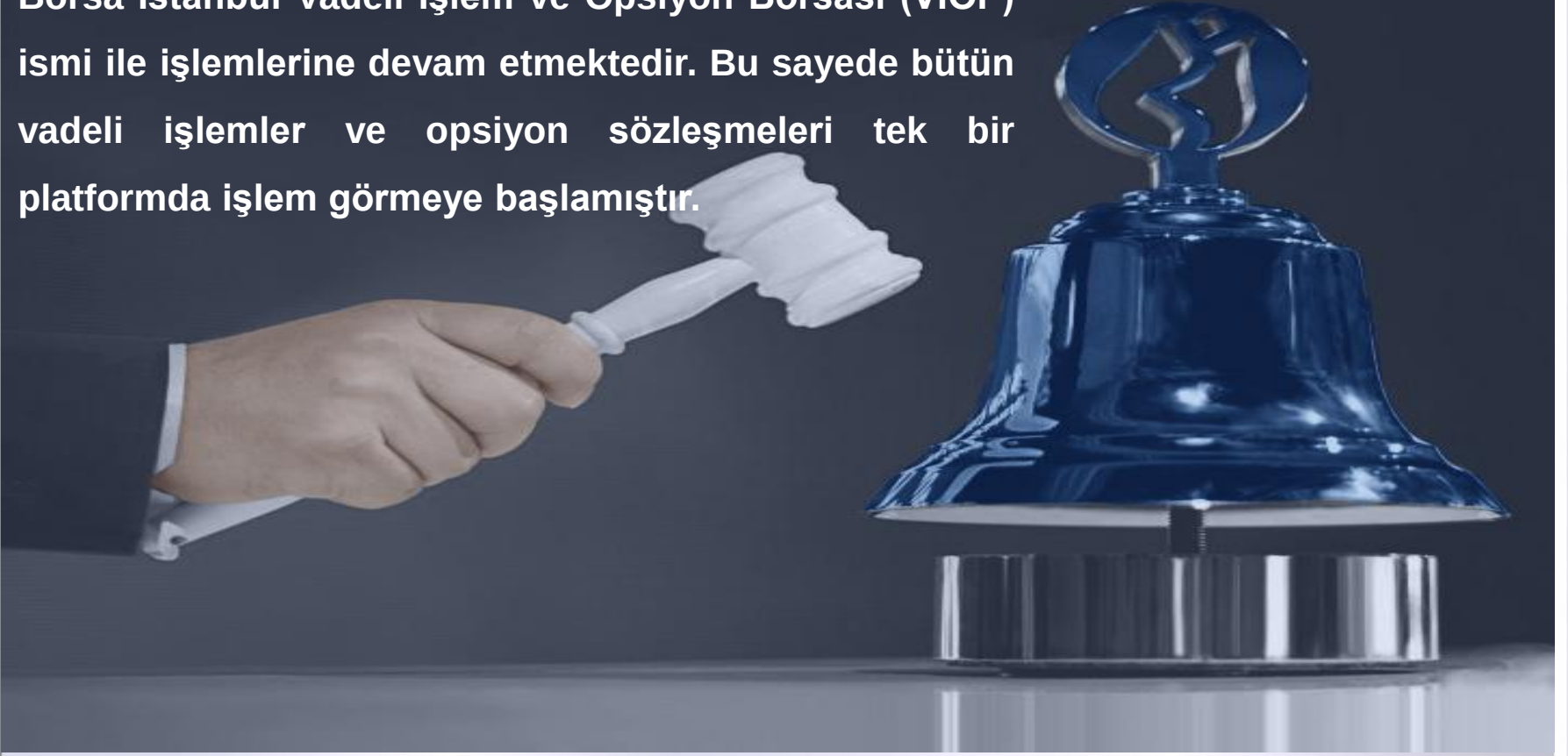
YF – Viop İşlemleri

**YATIRIM
FİNANSMAN**

ViOP

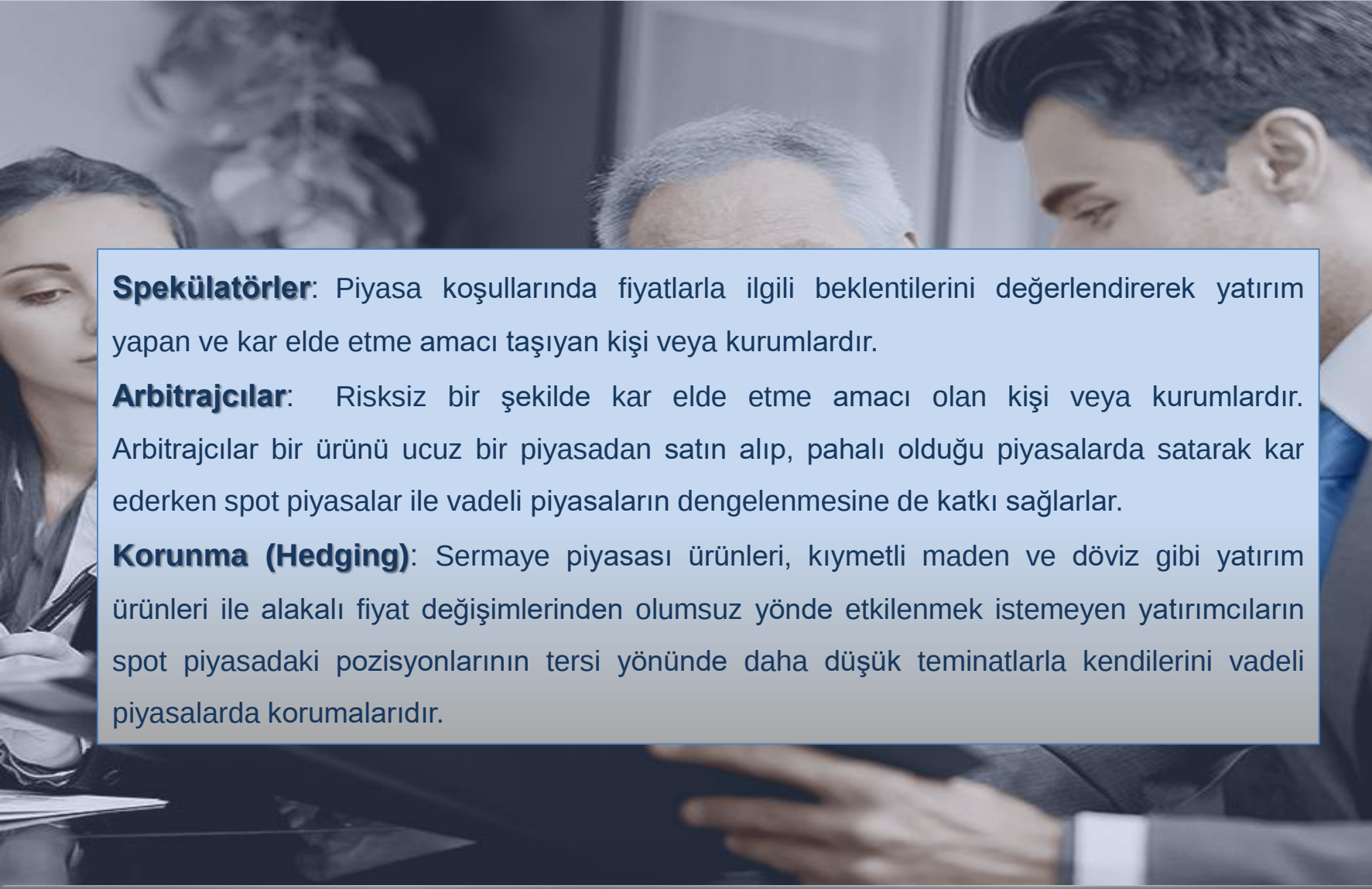
2005 yılında İzmir merkezli olarak kurulan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (VOB); 5 Ağustos 2013 yılında Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (ViOP) ismi ile işlemlerine devam etmektedir. Bu sayede bütün vadeli işlemler ve opsiyon sözleşmeleri tek bir platformda işlem görmeye başlamıştır.

Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası; organize bir piyasadır. İşlemler borsa tarafından belirli kurallara bağlanmıştır ve bu kurallara tabi olan alıcı ve satıcılar işlem yapabilirler. Organize piyasalardan bazıları;

- ☐ **TCMB** Açık Piyasa İşlemleri
- ☐ **Takasbank** Borsa Para Piyasası
- ☐ **BIST** Pay Senetleri Piyasası
- ☐ **BIST** Vadeli İşlemler Piyasası (...)

Vadeli İşlemler; işlemlere konu ürünlerin (dayanak varlıkların) gelecekte (futures piyasa) oluşması beklenen fiyatları üzerinden işlem yapmak isteyen yatırımcıların tercih ettiği bir piyasadır. Belirli bir vadesi olan bu ürünlerde yatırımcılar alıcı veya satıcı olarak pozisyon alabilirler. Dolayısıyla piyasa çift yönlüdür. Vadeli piyasada işlem yapmak için sözleşmelerin pozisyon büyüklüğünden daha az oranda belirlenmiş başlangıç teminatları ile işlem yapılabilir (kaldıraç). Bu işlemler yatırımcılar tarafından kar elde etme amacı, korunma (hedging) ve/veya arbitraj yapma amacı ile tercih edilebilmektedir.

Spekülatörler: Piyasa koşullarında fiyatlarla ilgili beklentilerini değerlendirerek yatırım yapan ve kar elde etme amacı taşıyan kişi veya kurumlardır.

Arbitrajcılar: Risksiz bir şekilde kar elde etme amacı olan kişi veya kurumlardır. Arbitrajcılar bir ürünü ucuz bir piyasadan satın alıp, pahalı olduğu piyasalarda satarak kar ederken spot piyasalar ile vadeli piyasaların dengelenmesine de katkı sağlarlar.

Korunma (Hedging): Sermaye piyasası ürünleri, kıymetli maden ve döviz gibi yatırım ürünleri ile alakalı fiyat değişimlerinden olumsuz yönde etkilenmek istemeyen yatırımcıların spot piyasadaki pozisyonlarının tersi yönünde daha düşük teminatlarla kendilerini vadeli piyasalarda korumalarıdır.

Alış (Uzun-Long) Pozisyonu : Vadeli işlem sözleşmesi fiyatının yükseleceğine dair beklentisi olan yatırımcıların açmış oldukları pozisyonları ifade etmektedir.

Satış (Kısa-Short) Pozisyonu : Vadeli işlem sözleşmesi fiyatının düşeceğine dair beklentisi olan yatırımcıların açmış oldukları pozisyonları ifade etmektedir.

- Viop'ta alış pozisyonu; satış pozisyonu ile, satış pozisyonu da alış pozisyonu ile kapatılmaktadır. Yani bir pozisyon aynı vadedeki ters bir pozisyon ile kapatılmaktadır. Örneğin; 5 kontrat endeks kontratı almış olan bir yatırımcı 8 kontrat endekste satış pozisyonu açtığında nette 3 kontrat satış pozisyonu taşıyor olmaktadır.

Kaldıraç Nedir?

Belirli bir teminat karşılığında yapılan işlemin, teminatın belirli bir katı oranında işlem hacmi yaratmasına söylenen bir terimdir.

1 adet pay sözleşmesi kontrat büyüklüğü	= 100 adet pay
1 adet endeks sözleşmesi kontrat büyüklüğü	= Endeks/1000*100 TL
1 adet döviz sözleşmesi kontrat büyüklüğü	= 1.000 birim döviz

❖ Kaldıraç = (Pozisyon Büyüklüğü / Teminat) olarak ifade edilebilir.

Örnek: Endeks Sözleşmesi kaldıraç oranı

$$\begin{aligned}\text{Kaldıraç} &= ((\text{Bist30}/1000)*100 \text{ TL} / \text{Teminat}) \\ &= ((113.000/1000)*100 \text{ TL} / 905 \text{ TL}) \\ &= 11.300 \text{ TL} / 905 \text{ TL} \\ &= 1:12 \text{ (yaklaşık)}\end{aligned}$$

* Teminat tutarı 905 TL olarak alınmıştır. BIST tarafından değişiklik yapılabilir.

Teminat Tamamlama Çağrısı (Margin Call)

Hesaptaki bakiyenin olması gereken teminat seviyesinin altına inmesi durumunda Takasbank tarafından «Teminat Tamamlama Çağrısı» yapılmaktadır. Teminat tamamlama yükümlülüğü, teminat tamamlama çağrısının yapıldığı gün 13:30' a kadar tamamlanmalıdır.

Örnek:

1.000 TL Bakiyeli bir yatırımcının 1 kontrat Endeks Vadeli Sözleşmesi almış olduğunu düşünürsek;

Başlangıç teminatı : 905 TL

Eğer Yatırımcımızın pozisyonu;

$1.000 \text{ TL} - 905 \text{ TL} = 95 \text{ TL}$ ve üzeri zarar durumuna düşerse; bakiyesini başlangıç teminatı seviyesine yükseltmesi veya pozisyon kapatması gerekir.

Viop İşlem Saatleri

Tam İş Günü	<u>Pay Türev Pazarı</u>	09:30 – 18:10
	<u>Diğer Türev Pazarlar</u>	09:30 – 18:15
Yarım İş Günü	<u>Pay Türev Pazarı</u>	09:30 – 12:40
	<u>Diğer Türev Pazarlar</u>	09:30 – 12:45

VIOP Sözleşme Vadeleri

BIST30	:	Şubat – Nisan – Haziran – Ağustos – Ekim – Aralık
Pay Senedi	:	Yılın tüm ayları
Döviz	:	Şubat – Nisan – Haziran – Ağustos – Ekim – Aralık
Altın Vadeli	:	Şubat – Nisan – Haziran – Ağustos – Ekim – Aralık
Emtia	:	Ocak – Şubat – Mayıs – Temmuz – Eylül – Aralık

<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/vadeli-islem-sozlesmeleri>

Örnek 1:

Cem Bey, 115.000 puan olan spot BIST30 Endeksinin 120.000 puana yükseleceğini beklemektedir. Bunun için 5 kontrat endeks alış işlemi yapacak olan Cem Bey' in K/Z ve teminat hesaplaması şu şekilde olacaktır; (Alış Pozisyonu)

Sözleşme Büyüklüğü $=(\text{BIST30 Endeksi}/1000)*100\text{TL}$
 $=(115.000/1000)*100\text{TL}$
 $=11.500\text{TL}$

Başlangıç teminatı $=905 \text{ TL}$

Yaklaşık Kaldıraç $=11.500 \text{ TL}/905 \text{ TL}$
 $=1:12$

Endeks 120.000 puana gelirse;

K/Z (Brüt) $=(120.000 \text{ puan} - 115.000 \text{ puan}) \times 5 \text{ kontrat}$
 $=(5.000 \text{ puan} \times 5 \text{ kontrat})/1000$
 $=2.500 \text{ TL Kar}$

Fiyatlar örnek olması amacı ile yazılmıştır.

K/Z durumu piyasa koşullarına göre değişkenlik gösterebilir.

108.365

0.425

Örnek 2:

Burcu Hanım, 7.5 TL maliyetle 2000 lot GARAN pay senedi almıştır ve hisse değerinin 7 TL' ye düşmesinden endişe etmektedir. VİOP' ta hedge amaçlı satış pozisyonu açacak olan Burcu Hanım'ın K/Z ve teminat hesaplaması şu şekilde olacaktır; (Satış Pozisyonu)

Sözleşme Büyüklüğü =100 Pay

Başlangıç teminatı =85 TL

Yaklaşık Kaldıraç =1:10

Pozisyon =20 kontrat satış işlemi

(85TL*20 kontrat=1700 TL teminat ile 2000 lot GARAN payı için hedge işlemi gerçekleştirmiştir.)

Pay değeri 7 TL'ye düşerse;

K/Z (Brüt) =7.5TL – 7 TL

=0.5 TL*100 adet pay*20 kontrat

=1.000 TL Kar

Fiyatlar örnek olması amacı ile yazılmıştır.

K/Z durumu piyasa koşullarına göre değişkenlik gösterebilir.

Örnek 3:

Emre Bey, ithalat yapmaktadır ve 1 ay sonra 15.000 USD ödemesi vardır. USDTRY kurunun yükselmesinden endişe eden Emre Bey spot kurun 5.60 TL olduğu bir piyasada kur riskinden korunmak istemektedir. Vadeli piyasada alış işlemi yapacak olan Emre Bey' in K/Z ve teminat hesaplaması şu şekilde olacaktır; (Alış Pozisyonu)

Sözleşme Büyüklüğü =1.000 USD
Başlangıç teminatı =455 TL
Yaklaşık Kaldıraç =1:12
Pozisyon =15 kontrat alış işlemi
(6.825 TL teminat ile 15.000 USD' lik hedge işlemi gerçekleştirmiştir.)

USDTRY kuru 6 TL'ye yükselirse;

K/Z (Brüt) =6 TL – 5.6 TL
=0.4 TL*1.000 USD*15 kontrat
=6.000 TL Kar

Fiyatlar örnek olması amacı ile yazılmıştır.

K/Z durumu piyasa koşullarına göre değişkenlik gösterebilir.

108.365

0.425

OPSIYON İŞLEMLERİ

YATIRIM
FİNANSMAN

Türkiye İş Bankası kuruluşudur

TÜRKİYE BANKASI

ALIM (CALL) OPSİYONU

Alım Opsiyon Satıcısı:

Belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı satma yükümlülüğü bulunan taraftır. Alım opsiyonu satıcısının karı; vade sonunda opsiyonun kullanılması halinde prim kadar olacaktır. Maksimum zararı; sınırsızdır.

Alım Opsiyon Alıcısı:

Belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı alma hakkı bulunan ve prim ödeyen taraftır. Alım opsiyonu alıcısının riski; vade sonunda opsiyonunu kullanmadığı takdirde prim kadar olacaktır. Maksimum karı; sınırsızdır.

SATIM (PUT) OPSİYONU

Satım Opsiyonu Satıcısı:

Belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı satın alma yükümlülüğü bulunan taraftır. Satım opsiyonu satıcısının karı; vade sonunda opsiyonun kullanılması halinde prim kadar olacaktır. Maksimum zararı; sınırsızdır.

Satım Opsiyon Alıcısı:

Belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı satma hakkı bulunan ve prim ödeyen taraftır. Satım opsiyonu alıcısının riski; vade sonunda opsiyonunu kullanmadığı takdirde prim kadar olacaktır. Maksimum karı; sınırsızdır.

Senaryo 1:

Dayanak varlık fiyatının yükseleceğine dair beklentisi olan bir yatırımcı;

- Alım opsiyonu alır (Call Alma)
- Prim öder. Maksimum zararı prim kadar olur, karı sınırsızdır

Senaryo 2:

Dayanak varlık fiyatının düşeceğine dair beklentisi olan bir yatırımcı;

- Satım opsiyonu alır (Put Alma)
- Prim öder. Maksimum zararı prim kadar olur, karı sınırsızdır.

108.365

Senaryo 3:

Dayanak varlık fiyatının yükselmeyeceğine dair beklentisi olan bir yatırımcı;

- Alım opsiyonu satar (Call Satma)
- Prim alır. Maksimum karı prim kadar olur, zararı sınırsızdır.

Senaryo 4:

Dayanak varlık fiyatının düşmeyeceğine dair beklentisi olan bir yatırımcı;

- Satım opsiyonu satar (Put Satma)
- Prim alır. Maksimum karı prim kadar olur, zararı sınırsızdır.

Vade Sonu

Alıcı Taraf

✓ Karda ise almış olduğu opsiyonu satarak karını realize eder

Veya;

✓ Opsiyonunu kullanmayarak prim kadar zarar eder

Veya;

✓ Opsiyonunun vade bitimini beklemeden o anki K/Z durumunu kabul eder

Satıcı Taraf

✓ Alıcı hakkını kullanmak isterse, satıcı taraf yükümlülüğünü yerine getirir

Veya;

✓ Alıcı hakkını kullanmazsa, satıcı taraf prim kadar kar eder

Veya;

✓ Opsiyonunun vade bitimini beklemeden o anki K/Z durumunu kabul eder

Örnek 1:

Ali Bey, GARAN hisse fiyatının yükseleceğini beklemektedir.

Dayanak varlık : GARAN

Opsiyon Türü : **Alım Opsiyonu (Call) Almak**

Opsiyon kullanım fiyatı : 8 TL

Prim : 0.20 TL

10.000 lot hisse senedi için 2.000 TL prim ödeyecek olan Ali Bey'in

Baş baş noktası = 8 TL + 0.20 TL
 = 8.2 TL olacaktır.

- 8.2 TL'nin üzerinde olan bütün fiyatlar Ali Bey için karlıyken, **Call Satıcısı** için zarar anlamına gelmektedir.
- 8.2 TL'nin altında olan bütün fiyatlar Ali Bey'in opsiyonu kullanmayarak maksimum 2.000 TL ile zararının sınırlı kalmasını sağlarken **Call Satıcısının** prim kadar (2.000 TL) kar elde etmesi anlamına gelmektedir.

Örnek 2:

Merve Hanım, GARAN hisse fiyatının düşeceğini beklemektedir.

Dayanak varlık : GARAN

Opsiyon Türü : **Satım Opsiyonu (Put) Almak**

Opsiyon kullanım fiyatı : 8 TL

Prim : 0.20 TL

10.000 lot hisse senedi için 2.000 TL prim ödeyecek olan Merve Hanım'ın

Baş baş noktası = 8 TL - 0.20 TL
 = 7.8 TL olacaktır.

- 7.8 TL'nin altında olan bütün fiyatlar Merve Hanım için karlıyken, **Put Satıcısı** için zarar anlamına gelmektedir.
- 7.8 TL'nin üzerinde olan bütün fiyatlar Merve Hanım'ın opsiyonu kullanmayarak maksimum 2.000 TL ile zararının sınırlı kalmasını sağlarken **Put Satıcısının** prim kadar (2.000 TL) kar elde etmesi anlamına gelmektedir.

Örnek 3:

Mehmet Bey, ithalatçıdır ve usdtry kurunun yükselmesinden endişe etmektedir.

Dayanak varlık : USDTRY

Opsiyon Türü : **Alım Opsiyonu (Call) Almak**

Opsiyon kullanım fiyatı : 6 TL

Prim : 0.50 TL

10.000 USD için 5.000 TL prim ödeyecek olan Mehmet Beyin

Baş baş noktası = 6 TL + 0.50 TL
 = 6.5 TL olacaktır.

- 6.5 TL'nin altında olan bütün fiyatlar Mehmet Bey için karlıyken, **Call Satıcısı** için zarar anlamına gelmektedir.
- 6.5 TL'nin üzerinde olan bütün fiyatlar Mehmet Bey'in opsiyonu kullanmayarak maksimum 5.000 TL ile zararının sınırlı kalmasını sağlarken **Call Satıcısının** prim kadar (5.000 TL) kar elde etmesi anlamına gelmektedir.

Örnek 4:

Özge Hanım, ihracatçıdır ve usdtry kurunun düşmesinden endişe etmektedir.

Dayanak varlık : USDTRY

Opsiyon Türü : **Satım Opsiyonu (Put) Almak**

Opsiyon kullanım fiyatı : 6 TL

Prim : 0.50 TL

10.000 USD için 5.000 TL prim ödeyecek olan Özge Hanım'ın

Baş baş noktası = 6 TL - 0.50 TL
 = 5.5 TL olacaktır.

- 5.5 TL'nin altında olan bütün fiyatlar Özge Hanım için karlıyken, **Put Satıcısı** için zarar anlamına gelmektedir.
- 5.5 TL'nin üzerinde olan bütün fiyatlar Özge Hanım'ın opsiyonu kullanmayarak maksimum 5.000 TL ile zararının sınırlı kalmasını sağlarken **Put Satıcısının** prim kadar (5.000 TL) kar elde etmesi anlamına gelmektedir.

TEŞEKKÜR EDERİZ

YATIRIM
FİNANSMAN

Türkiye İş Bankası kuruluşudur

TÜRKİYE BANKASI